

De onberekenbare supermacht

20 april 2003

De oorlog in Irak is zo goed als voorbij, minder dan een maand nadat hij gestart was. Hij liep sneller af van de tegenstanders gevreesd hadden, maar ook minder rimpelloos dan de voorstanders voorspeld hadden. De onwaarschijnlijke incompetentie van de Iraakse troepen verraste de tegenstanders (en ook enkele voorstanders), het uitblijven van juichende massa's verbaasde de voorstanders (maar ook enkele tegenstanders). Enkele beelden staan wellicht voor lange tijd in ons geheugen gegrift: de uitdrukking op het gelaat van Ali Ismail Abbas die armen en benen verloor bij een raketinslag, het beeld van Saddam in het centrum van Bagdad dat door de Marines wordt neergehaald met 200 Iraki's die emotioneel staan toe te kijken, de twee gedode Iraakse soldaten met een nutteloze witte vlag in hun schuttersputje.

Wat men ook van deze oorlog moge denken en welke ook de gevoelens waren waarmee men er tegen aankeek, het historische belang ervan mag niemand ontgaan. Het is de eerste oorlog van de Pax Americana, waarbij de grootste mogendheid ter wereld op eigen houtje beslist een ander land aan te vallen zonder er direct door bedreigd te zijn en tegen de mening in van een groot deel van de internationale gemeenschap. De Verenigde Staten hebben gebroken met een oude traditie in de internationale politiek, waarbij de grootste mogendheid vrijwillig internationale spelregels en instellingen aanvaardt die haar macht enigszins inperken in ruil voor de instemming van de andere mogendheden met een wereldorde waarin haar leiderspositie bestendigd en gelegitimeerd wordt.

De manier waarop Washington omgaat met het post-Saddam tijdperk, zal uitwijzen hoe duurzaam die revolutie in de internationale politiek zal zijn. Slagen de Verenigde Staten ook in deze test, dan verzekeren zij zich voor vele decennia de leidende positie in de internationale politiek, waarbij de Amerikaanse militaire superioriteit nieuwe spelregels vastlegt voor de rest van de wereld. Trekken zij zich te snel terug en laten zij het land en de regio in chaos achter, dan zullen zij een nutteloze oorlog hebben gevoerd. Blijven zij te lang, dan riskeren zij beschuldigd te worden van al wat fout gaat in de regio en in de wereld. Als de Verenigde Staten mislukken in hun post-Saddam beleid, dan zal dit gezien worden als het bewijs van de ongerijmdheid van de Pax Americana.

Syrië is de eerste test. De gevechten in Irak waren nog bezig toen defensie-minister Rumsfeld Damascus reeds in nauwelijks verhulde termen beschuldigde van directe steun aan de Iraakse vijand, ook al werden daar geen bewijzen voor aangebracht. De gevechten waren nauwelijks voorbij toen Washingtons neoconservatieven hun campagne begonnen voor een regimewissel in Damascus.

Paul Wolfowitz zei in eenvoudige woorden dat er 'verandering' moet komen in het beleid van Damascus. James Woolsey had het over een wellicht jarenlange vierde wereldoorlog 'tegen de religieuze leiders in Iran, de fascistische in Irak en Syrië en de islamitische extremisten zoals al-Qa'ida'. Max Boot, een ander lid van de neoconservatieve coterie rond de *Weekly Standard*, beschreef de Irak-oorlog als de laatste kans om te doen waar Washington sedert de tweede wereldoorlog nooit in geslaagd was, namelijk 'het Midden-Oosten onder een doeltreffend imperiaal toezicht te plaatsen'. Indien de Amerikaanse overwinning op Irak de landen in de regio – hij citeerde Syrië, Iran en Saoedi-Arabië – niet tot beter gedrag zou aanzetten, dan moesten de Verenigde Staten meer daadkrachtige stappen ondernemen om 'de relaties met die landen in overeenstemming te brengen met de Amerikaanse belangen en principes'.

Vandaag meldt de *New York Times* dat de Verenigde Staten hopen om in het nieuwe Irak vier bases te verkrijgen, waardoor zij minder afhankelijk zouden worden van de oude bondgenoten Turkije en Saoedi-Arabië. Het wordt beschreven als een onderdeel van een ambitieuze imperiale perimeter post-elf september die zich uitstrekt van de Centraal- en Oost-Europese landen, over het Middellandse-Zeebekken heen tot in het Midden-Oosten en de Hoorn van Afrika en door Centraal-Azië heen, van de periferie van Rusland tot de Pakistaanse havens aan de Indische Oceaan. Bekeken vanuit Teheran,

Riyad of Damascus betekent dat concreet dat zij van alle kanten omringd zijn door Amerikaanse strijdkrachten.

Staat, na de oorlog tegen Irak, dan een oorlog tegen Syrië op de agenda? Wellicht niet – hoewel je met de *neocons* nooit zeker bent.

De *Guardian* berichtte enkele dagen geleden dat het Witte Huis Rumsfelds suggesties van de hand heeft gewezen om een militaire planning te starten tegen Syrië. Dat klinkt meer dan logisch. Als argument gaf de krant dat het Witte Huis het niet echt aangewezen vond om nu aan een nieuwe oorlog te beginnen: de Verenigde Staten zitten immers al met twee moeizame vredesoperaties (Afghanistan en Irak) opgescheept en binnen minder dan zes maanden start de nieuwe presidentiële verkiezingscampagne. Dat de publieke opinie in overgrote meerderheid van oordeel is dat de relaties met Syrië en Noord-Korea vreedzaam moeten aangepakt worden, zal er ook wel toe bijgedragen hebben. En de raadgevers van president Bush hebben ongetwijfeld lessen getrokken uit de nederlaag van Bush sr. tegen Clintons campagneslogan '*It's the economy, stupid*'.

Als oorlog tegen Syrië niet op de agenda staat, hoe moet de anti-Damascus campagne in Washington dan geïnterpreteerd worden? Om te beginnen, zo plotseling kwam die niet. Voor Washingtons neoconservatieven draaide de oorlog in Irak nooit om massavernietigingswapens alleen. Het was de eerste stap in een radicale democratische transformatie van het Midden-Oosten, die op de allereerste plaats de veiligheid van Israël ten goede moest komen. Irak moest een vooruitgeschoven basis opleveren voor een duurzame Amerikaanse aanwezigheid in het hart van de regio, waardoor het de overige landen in de regio onder druk kon zetten. Jaren geleden al maakten zij er geen geheim van dat het hen, na Irak, te doen was om landen als Syrië, Iran, Libië en Saoedi-Arabië. De *neocons* hopen vandaag dat deze regimes de juiste lessen zullen trekken uit de Amerikaanse overwinning op Irak: massavernietigingswapens en steun aan terreur en terrorisme is niet in hun belang want het is Amerika menens is, het is bereid om overweldigende macht te gebruiken om te krijgen wat het wenst en het kan toeslaan waar het wil en wanneer het wil. Amerika moet niet geliefd worden, als het maar gevreesd en gerespecteerd wordt.

Sommigen in Washington hopen dat de nervositeit en onzekerheid die na de relatief snelle Amerikaanse overwinning in Irak in alle Arabische hoofdsteden is gaan heersen, de regimes ertoe zal aanzetten zich inschikkelijk te tonen voor de visie van de Verenigde Staten. Damascus is daarbij de eerste test omdat het direct te maken heeft met Israël. Het is immers de thuishaven en de belangrijkste sponsor van een reeks anti-Israëlische terreurgroepen, zoals Hamas, Hezbollah en de Islamitische Jihad. Omdat intussen duidelijk is dat Arafat deze groepen niet in de hand heeft en overleg met zijn PLO de bedreiging voor Israël's veiligheid niet kan wegnemen, moeten deze terreurgroepen op een andere manier worden geneutraliseerd. Druk op Damascus past in deze tactiek.

Niet iedereen in Washington is deze mening toegedaan. Bill Clinton vertolkte onlangs het ongemak waarmee het 'andere Amerika' tegen die kruistocht aankijkt. Ons uitgangspunt, aldus Clinton, lijkt te zijn: er is ons iets verschrikkelijks overkomen op 11 september en dat geeft ons het recht om alles wat daarna is gekomen, te interpreteren op een manier waarmee de rest van de wereld moet instemmen. 'And if they don't, they can go straight to hell.'

Voor het State Department – dat intern overwegend tegen de Irak-oorlog was – gelooft niet in het democratisch domino-effect. Vandaar dat momenteel een intensief debat bezig is over de komende stappen. Terwijl het Pentagon *bad cop* speelt en een nieuwe oorlog niet uitsluit, bepleit het State Department een beleid van constructief engagement met de betrokken landen (net zoals de Europese Unie overigens). De diplomaten vrezen immers dat die landen wel eens een andere les zouden kunnen trekken uit wat gebeurd is en nog sneller dan voorheen zullen streven naar het bezit van massavernietigingswapens die hen buiten het bereik van Amerika's militaire macht moet brengen, zoals Noord-Korea. Het is een debat over de ziel van het Amerikaans buitenlands beleid. De uitslag ervan zal van belang zijn voor de hele wereld, maar die zal geen stem in het kapittel krijgen tenzij het die afdwingt.

www.rikcoolsaet.be